

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet

Postboks 8004 Dep
0030 Oslo

Vår saksbehandler
Fredrik Haugen

Kopi til

Vår dato
22.05.2024

Vår referanse

Deres referanse
24/868-3

NOU 2024: 1 Definisjon og registrering av ideelle velferdsaktører

Unio er Norges største hovedorganisasjon for arbeidstakere med høyere utdanning. Vi har om lag 400 000 medlemmer fordelt på 14 medlemsforbund i offentlig og privat sektor. Vi takker for muligheten til å få komme med innspill til den første delutredningen fra Avkommersialiseringsutvalget.

Det finnes i dag ikke en enhetlig rettslig definisjon for hva som utgjør en ideell aktør i skattefinansierte velferdstjenester, og heller ikke en registerløsning for slike aktører. Unio mener mangelen på en enhetlig definisjon er uheldig, blant annet fordi det gjør det vanskeligere å for offentlige myndigheter å prioritere ideelle aktører fremfor kommersielle i offentlige anskaffelser. Det svekker samtidig det offentlige ordsiftet om situasjonen til ideelle velferdsaktører fordi det blir uklart både hva som rent faktisk er en ideell aktør, og hvilke utfordringer ideelle aktører møter. Økt åpenhet og etterrettelighet vil bidra til økt tillit til ideelle velferdsaktører.

En enhetlig definisjon på hva som er en ideell velferdsaktør vil trolig også kunne bidra til at det blir enklere å lage presis statistikk for slike aktører og deres bidrag inn i velferdsproduksjonen. Slik statistikk er svært viktig for å ha oversikt over bruken av offentlige midler og sikre styring og kontroll.

Unio mener derfor det er positivt at utvalget har lagt fram både en omforent definisjon av ideelle velferdsaktører på tvers av sektorer, og et forslag til register for slike virksomheter. Vi legger til grunn at hovedformålet med utvalgets forslag er å kunne etablere et tydeligere rettslig skille mellom ideelle og kommersielle aktører som leverer offentlig finansierte velferdstjenester. Vi støtter dette formålet, og mener utvalgets forslag i all hovedsak framstår som en pragmatisk og god løsning.

Definisjon av ideell velferdsaktør

Unio er enig med utvalget i at en definisjon av en ideell velferdsaktør må være klar, slik at skillet mellom kommersiell og ideell virksomhet blir tydelig. Samtidig må den ikke være så restriktiv at det blir for krevende for ideelle virksomheter å oppfylle kravene.

Utvalget foreslår følgende definisjon:

- 1) *Som ideell velferdsaktør forstås en sammenslutning, stiftelse eller annen juridisk person registrert i Enhetsregisteret og som etter vedtektene eller liknende dokument*
 - a. *har et ideelt formål. Med ideelt formål forstås et sosialt formål til fellesskapets beste. Økonomisk fortjeneste for en sammenslutnings deltakere eller eiere anses ikke som ideelt formål.*
 - b. *bare kan bruke direkte eller indirekte overskudd fra virksomheten som ledd i egen virksomhet eller på en måte som samsvarer med det ideelle formålet.*
 - c. *ved omdanning, salg eller nedleggelse bare kan bruke kapitalen på en måte som samsvarer med det ideelle formålet.*
- 2) *Dersom den ideelle velferdsaktøren tilhører en gruppe aktører under felles ledelse eller eierskap, må den øverste aktøren være en forening eller stiftelse, med et ideelt formål. Ingen aktører i en slik gruppe kan ha kommersielle eiere.*
- 3) *Offentlige myndigheter kan ikke ha bestemmende innflytelse i den ideelle velferdsaktørens styrende organer.*

Overordnet mener Unio at utvalget har landet på en pragmatisk løsning som vil være forpliktende, samtidig som den ikke stiller urimelige krav til ideelle aktører. Det er likevel viktig at det ikke blir mulig å omgå intensjonen i definisjonen, for eksempel ved å inngå leieavtaler med kunstig høye leiepriser el.l.

Vi støtter utvalgets vurdering om å ta med vilkår som nærmere beskriver hvem de ideelle velferdsaktørene er og hvilke særtrekk de har. Det er positivt at definisjonen eksplisitt understreker at økonomisk fortjeneste for deltakere eller eiere *ikke* er et ideelt formål, samt at overskudd skal benyttes i samsvar med virksomhetens nedfelte ideelle formål. Vi legger til grunn at utvalgets forslag om bruk av overskudd ikke vil legge begrensninger på eventuelle sektorspesifikke krav om at overskudd skal tilbakeføres til det offentlige, slik det blant annet fremgår av økonomiforskrift til privateskolelova § 6-3.

Vi støtter også at definisjonen sier eksplisitt at ved omdanning, salg eller nedleggelse skal kapitalen kun kunne brukes på en måte som samsvarer med det ideelle formålet. Tidligere erfaringer viser at omdanning, salg og nedleggelse har vært vesentlige kanaler for å hente ut verdier av selskaper.

Unio støtter også utvalgets forslag om at den øverste aktøren må være en forening eller stiftelse med ideelt formål, og at ingen aktører i en slik gruppe kan ha kommersielle interesser. Kommersiell aktører i en ideell forening eller stiftelse vil øke risikoen for at midler til kommersiell og ideell virksomhet vil bli blandet sammen.

Unio mener videre at ideelle velferdsaktører skal være klart adskilt fra og uavhengige av statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter, og støtter derfor også denne delen av forskriftsforslaget.

Utvalget har ikke utredet muligheten for å etablere «ideelt foretak» som en ny organisasjonsform, men skriver at dette kan være aktuelt å vurdere nærmere dersom utvalgets forslag om definisjon og registreringsløsning viser seg å ikke være tilstrekkelige.

Registerløsning for ideelle velferdsaktører

Unio støtter at en registreringsløsning med tilhørende kontroll fra én nasjonal myndighet på statlig nivå er nødvendig for at en registreringsløsning skal være til nytte og kunne anvendes av kommuner og statlige forvaltningsorganer. Opprettelsen av en slik registerløsning kan blant annet lette administrasjonsbyrden for mange kommuner og statlige forvaltningsorganer. Å samle disse oppgavene i et felles kompetansemiljø kan bidra til bedre praksis og effektivisering.

Det er viktig at et slikt register får tilgang til de opplysningene som er nødvendige for å kunne avgjøre om en virksomhet skal kunne regnes som en ideell velferdsaktør eller ikke. Registermyndigheten må derfor få tilstrekkelige fullmakter til å innhente relevant informasjon. Vi støtter i denne forbindelse utvalgets forslag om at det skal stilles krav om rapportering av nøkkelopplysninger om utdelinger, disponering av overskudd og kapitalbruk.

Registeret bør – slik utvalget foreslår – i størst mulig grad samkjøres og innhente nødvendige data fra allerede eksisterende registre. Dette vil bidra til at rapporteringsbyrden for aktørene holdes nede, samt til bedre datakvalitet og å holde forvaltningskostnadene til det nye registeret så lave som mulig.

Vi støtter videre utvalgets vurdering om at krav som framkommer av ulike sektorreguleringer må følges opp av de ulike sektormyndighetene. Det er imidlertid viktig at rollene og behovet for samarbeid mellom ulike nasjonale og lokale tilsynsmyndigheter blir avklart før et register opprettes.

Vi er ikke avvisende til at deler av registeret kan finansieres ved en registreringsavgift, men vil allikevel understreke at denne må være relativt lav, slik at den ikke hindrer ideelle aktører med små økonomiske ressurser å bli med i registeret.

Vennlig hilsen
Unio

Jon Olav Bjergene
sekretariatssjef

Fredrik Haugen
sjeføkonom